

TIẾP CẬN HOẠT ĐỘNG CHƠI CỦA TRẺ MẪU GIÁO Ở GÓC CHƠI KHOA HỌC

HUỠNH VĂN SƠN*

Bước vào lứa tuổi mẫu giáo, nhiều hình thức hoạt động của lứa tuổi xuất hiện và phát triển. Một trong những hoạt động có vai trò hết sức quan trọng tạo ra sự phát triển về “chất” trong tâm lý của trẻ mẫu giáo đó là hoạt động vui chơi. Trong xu thế đổi mới giáo dục mầm non của nước ta, việc tổ chức hoạt động góc- mà thực ra đó chính là tổ chức hoạt động vui chơi dưới hình thức chơi trong lớp đang được thực hiện ở tất cả các trường mầm non hiện nay đang còn nhiều vấn đề cần phải tranh luận, bàn cãi nhưng một trong những vấn đề đáng được quan tâm đó là việc tổ chức từng góc chơi trong buổi chơi. Nổi bật hơn cả là việc tổ chức góc chơi khoa học theo nhận định chung vẫn còn “chưa khoa học”, không hợp lý. Điều này xuất phát từ nhiều nguyên nhân khác nhau nhưng một trong những nguyên nhân rất đáng lưu tâm là bản thân người giáo viên mầm non hay người tổ chức góc chơi khoa học cho trẻ cũng không thực sự hiểu rõ tổ chức những gì và tổ chức như thế nào ở đó. Có nhiều cách giải quyết thực trạng này nhưng việc nhìn nhận góc khoa học được tiếp cận từ hoạt động chơi của trẻ mẫu giáo là vấn đề quan trọng nhằm cung cấp một số cơ sở khoa học để tổ chức hoạt động chơi của trẻ ở góc khoa học hiệu quả hơn.

Ở lứa tuổi mẫu giáo, hoạt động của trẻ ở góc khoa học không chỉ được tiến hành ở lớp lá mà ngay từ lớp mầm và lớp chồi thì góc khoa học đã được tổ chức để cho trẻ làm quen khoa học. Điều cần nhấn mạnh ở đây là yêu cầu của người tổ chức và của chính góc chơi đó đối với trẻ là như thế nào. Theo Lily H. Wong thì việc tổ chức góc khoa học cho trẻ lớp mầm và đầu lớp chồi chỉ dừng ở mức tái tạo lại các tri thức tiền khoa học giản đơn thông qua các trò chơi khoa học thật cụ thể, còn ở cuối lớp chồi và đầu lớp lá thì trẻ phải thực hiện nhiều trò chơi khoa học và thí nghiệm tiền khoa học... [6]. Như vậy vấn đề cần tìm hiểu khi tiếp cận hoạt động chơi của trẻ mẫu giáo ở góc chơi khoa học là khi tham gia vào hoạt động này trẻ sẽ phát triển những gì, trẻ sẽ làm những gì ở góc chơi này và những yêu cầu khi tổ chức góc chơi... đó là những câu hỏi cần được giải quyết.

---

* Tiến sĩ, Trường Đại Học Sư phạm TP.HCM.

1. Vai trò và ý nghĩa của góc chơi khoa học

Góc khoa học là một khái niệm mới được quan tâm trong thời gian gần đây. Góc khoa học được hiểu “là một yếu tố quan trọng trong môi trường giáo dục, là khu vực mà ở đó trẻ mẫu giáo có điều kiện khám phá và dần dần làm quen các tri thức tiền khoa học với tư cách là nhà khoa học tí hon” [6]. Hoạt động của trẻ ở góc khoa học phải là hoạt động chơi, làm quen và khám phá thế giới, tìm hiểu khoa học. Khi được “chơi” đúng nghĩa ở góc chơi này thì nhu cầu nhận thức, tính tích cực nhận thức, khả năng nhận thức, sự “tò mò”, “khám phá” và “thử nghiệm” ... được bộc lộ và phát triển. Chơi ở góc khoa học, trước tiên trẻ sẽ gặp rất nhiều thứ mới lạ và hấp dẫn, sự tò mò và khám phá của trẻ sẽ được bộc lộ. Tò mò là thái độ ham thích tìm tòi, dò hỏi để biết và hiểu vấn đề, khám phá là hành động tìm ra cái ẩn giấu, cái bí mật.. Chuyển tiếp từ sự tò mò, khám phá đó sẽ là sự thử nghiệm và thí nghiệm khi gặp các điều kiện hoặc các tình huống có vấn đề. Thông thường khi gặp tình huống có vấn đề, trẻ sẽ tìm hiểu bằng các giác quan, bằng cách làm thử,... Thử nghiệm là hành động làm thử, kiểm tra thử để xem kết quả của vấn đề, còn thí nghiệm là “gây ra” một hiện tượng, một sự biến đổi nào đó trong điều kiện xác định để quan sát, tìm hiểu, nghiên cứu, kiểm tra hay chứng minh.

Bên cạnh đó, khi tham gia vào hoạt động chơi ở góc khoa học, trí tuệ nhận thức của trẻ mà đặc biệt là khả năng tìm kiếm, quan sát, so sánh, lập quan hệ, phân loại sẽ phát triển rất hiệu quả. Cùng lúc này, hứng thú nhận thức và tính tích cực nhận thức của trẻ sẽ phát triển. Khi tiếp cận khoa học và tiến hành nhiều hình thức hoạt động khác nhau ở góc khoa học, trẻ sẽ suy nghĩ các vấn đề gặp phải và dần dần các bước của quá trình suy nghĩ được xác lập. Đó là khả năng nhận ra vấn đề, nhận diện vấn đề và khảo sát, lập giả thuyết, thử nghiệm, thu thập thêm dữ liệu, đưa ra kết luận, rút ra quy luật và kế hoạch hành động. [3] Tất cả những giá trị trên của góc chơi khoa học chỉ được thực hiện khi xác lập được một nội dung tổ chức hợp lý cũng như biện pháp tổ chức hiệu quả. Điều quan trọng cần lưu tâm ở đây là tất cả những yêu cầu về thử nghiệm, thí nghiệm... phải thực sự phù hợp với đặc điểm và khả năng của lứa tuổi.

2. Nội dung chơi ở góc chơi khoa học

Trẻ có thể tham gia nhiều hoạt động khác nhau ở góc khoa học bởi vì bản thân khoa học đã là sự tìm kiếm để nghiên cứu và giải thích nhiều hiện tượng trong thế giới. Tuy vậy, đối với trẻ mẫu giáo những nội dung cơ bản nhất cần được quan tâm là trò chơi khoa học và thí nghiệm tiền khoa học.

Trò chơi khoa học: là loại trò chơi nhằm mục đích cho trẻ mẫu giáo làm quen với khoa học thông qua hoạt động chơi- khám phá khoa học. [6] Trò chơi khoa học là những hoạt động khám phá, những hoạt động thử nghiệm đơn giản nhằm hướng tới

việc cung cấp cho trẻ những tri thức khoa học đơn giản, khuyến khích và nuôi dưỡng tính tò mò, ham hiểu biết góp phần phát triển trí tuệ và chuẩn bị một số kỹ năng cần thiết giúp trẻ bước vào trường phổ thông.

Thí nghiệm tiền khoa học: là hoạt động quan sát, tìm hiểu bằng cách mô phỏng, tái tạo lại quá trình tìm ra các tri thức khoa học, các đặc điểm, quy luật của sự vật hiện tượng trong hiện thực khách quan phù hợp với nhu cầu và khả năng của lứa tuổi mẫu giáo. [6]

Ngay trong nội dung chơi ở góc chơi khoa học người tổ chức nên lưu ý rằng ở mức độ thấp, cần phải thực hiện các trò chơi, các thí nghiệm đơn giản (trẻ lớp mầm và lớp chồi thường bảo rằng cô biết “ảo thuật”, cô ơi ảo thuật nữa đi cô!) và dần dần phải kích thích trẻ có nhu cầu tìm ra nội dung khám phá, thực hiện thử nghiệm thông qua những gợi ý bằng biểu đồ, sơ đồ, bằng các tình huống có vấn đề (cuối lớp chồi và đầu lớp lá) và cao hơn nữa là tự trẻ có nhu cầu thực hiện những thí nghiệm dựa trên nhu cầu cá nhân hoặc thông qua hình thức tranh luận- thảo luận nhóm.

3. Một số yêu cầu khi tổ chức góc chơi khoa học

Góc khoa học phải hấp dẫn, thu hút được nhiều trẻ đến tham gia. Góc phải bao gồm nhiều đồ dùng, phương tiện trực quan quen thuộc và có sự thay đổi liên tục sao cho đa dạng để trẻ được tự do lựa chọn và thử nghiệm.

Chú ý đến nội dung khoa học và biện pháp tổ chức cho phù hợp với từng độ tuổi. Đảm bảo một số hình thức gợi mở phù hợp hoặc nêu các vấn đề kích thích trẻ giải quyết bằng cách thí nghiệm, thực nghiệm.

Tôn trọng tính tích cực, tự do và sự khám phá của trẻ.

Các tri thức rút ra từ thử nghiệm phải hợp lý và phù hợp với tuổi mẫu giáo (chủ yếu là các tri thức tiền khoa học).

Bảo quản các kết quả khám phá-thử nghiệm trong một thời gian có thể cho phép, xác định nỗ lực của từng cá nhân để kích thích cá nhân từng trẻ và giáo dục cả tập thể.

Giáo viên phải nắm vững các cơ sở khoa học để giải thích các “hiện tượng khoa học”, “sự kiện khoa học”, chấp nhận những thắc mắc “quá đáng” của trẻ cũng như những lời giải thích “chỉ chừng mực”.

Cần đảm bảo việc thực hiện một số kỹ năng tiền khoa học khi cho trẻ làm quen khoa học, tiến hành các trò chơi khoa học, thí nghiệm tiền khoa học.

Quan sát: là kỹ năng khám phá các sự vật hiện tượng thông qua việc sử dụng các giác quan.

Mô tả: là kỹ năng giúp người khác hình dung ra sự vật hiện tượng.

Phân loại: là kỹ năng lựa chọn hoặc phân nhóm các đối tượng dựa trên dấu hiệu chung.

Đo đạc: là kỹ năng so sánh thuộc tính với chuẩn để mô tả sự khảo sát chính xác hơn.

Suy đoán: là kỹ năng giải thích hay dự báo kết quả dựa trên sự quan sát và kinh nghiệm đã có.

Như vậy, việc tổ chức góc khoa học phải “vạch” được những hoạt động của trẻ mẫu giáo để góc khoa học sẽ thực sự “khoa học” như đúng tên gọi của nó. Làm được điều này sẽ tránh được hiện tượng “bày” ra các góc cho đủ môi trường hoạt động cũng như hiện tượng “sao chụp” những đồ dùng, đồ vật ở góc khoa học “mẫu” tại một trường mầm non nào đó đã nhìn thấy. Mặt khác, chính lúc góc khoa học lôi cuốn trẻ và gợi mở những ý tưởng rất lý thú với các trò chơi khoa học, các thí nghiệm tiền khoa học sẽ giúp trẻ có những cơ hội phát triển năng lực nhận thức nói chung và các thao tác tư duy cũng như tích cực nhận thức của trẻ mẫu giáo nói riêng.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Neil Ardley (1998), *Science Fun Water*, Dorling Kindersley Limited, London.
- [2]. Laura E. Berk (1989), *Child Development*, Boston, Allyn and Bacon.
- [3]. S. Bredekamp, (Ed) (1987), *Developmentally appropriate practice in early childhood programs serving children from birth through age 8*, Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.
- [4]. John H. Flavell et al (1993), *Cognitive Development*, New Jersey, Prentice Hall International, Inc.
- [5]. Fergus P. Hughes (1995), *Children, Play, and Development*, University of Wisconsin, GreenBay, Allyn and Bacon.
- [6]. Lily H. Wong (1989), *Engaging children's minds: Science*, Cambridge, MA: Harvard University Press.

Tóm tắt

Tiếp cận hoạt động chơi của trẻ mẫu giáo ở góc chơi khoa học

Tiếp cận hoạt động chơi của trẻ mẫu giáo ở góc chơi khoa học sẽ vạch ra ý nghĩa, nội dung chơi và yêu cầu khi tổ chức cho trẻ chơi khoa học để phân nào cung cấp những cơ sở lý luận cần thiết để tổ chức hoạt động chơi ở góc chơi khoa học của trẻ mẫu giáo ở trường mầm non hiệu quả hơn.

Abstract

An approach to playing activities of Kinder- garten children at scientific playing coners

Studying playing activities of kinder-garten at scientific playing coners helps identify playing meanings, contents and acquisitions and part of methodology to have children play in a scientific way more efficiently.